

MARCUS RUBIN.

5. MARTS 1854—6. MARTS 1923.

Harald Westergaard

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/nto/nto_3rk-PDF/nto_3rk_0031_91458.pdf

pdf genereret den : 24-1-2006

MARCUS RUBIN.

5. MARTS 1854—6. MARTS 1923.

Efter et langt Sygeleje er Nationalbankdirektør *Marcus Rubin* afgaaet ved Døden, 69 Aar gammel, og dermed er et meget virksomt Liv blevet afsluttet. Der vil være særlig Grund til at dvæle ved hans Livsgerning i nærværende Tidsskrift, der i Aarenes Løb har bragt saa mange Bidrag fra hans Haand, og som atter og atter har bragt Vidnesbyrd om hans Virksomhed i Nationaløkonomisk Forening, hvis utrættelige Formand han var i en lang Aarrække.

Marcus Rubin blev født i København 5. Marts 1854, som Søn af Boghandler *David Rubin*, og voksede op under beskedne Kaar. Han blev Student fra Mariboers Skole i 1871, det Aar der paa saa mange Maader har sat Spor i det danske Aandsliv og den sociale Udvikling, og hans livlige Aand modtog mange Impulser fra denne Gæringstid. Han kastede sig straks med stor Iver over det statsvidenskabelige Studium, og tog allerede i 1874 statsvidenskabelig Eksamen. Endnu i samme Aar indleverede han en Besvarelse af Universitetets statsvidenskabelige Prisopgave om de danske Sparekasser og fik et „meget hæderligt Accessit“.

Det var i hine Tider ingenlunde let for statsvidenskabelige Kandidater at faa Plads. De led ikke alene under det Tryk, der hvilede over Landet, men de maatte finde sig i at staa i anden Række i Konkurrencen med de juridiske Kandidater, ja selv dansk-juridisk Eksamen vejede i manges Øjne mere end den statsvidenskabelige.

MARCUS RUBIN.

5. MARTS 1854—6. MARTS 1923.

Efter et langt Sygeleje er Nationalbankdirektør *Marcus Rubin* afgaaet ved Døden, 69 Aar gammel, og dermed er et meget virksomt Liv blevet afsluttet. Der vil være særlig Grund til at dvæle ved hans Livsgerning i nærværende Tidsskrift, der i Aarenes Løb har bragt saa mange Bidrag fra hans Haand, og som atter og atter har bragt Vidnesbyrd om hans Virksomhed i Nationaløkonomisk Forening, hvis utrættelige Formand han var i en lang Aarrække.

Marcus Rubin blev født i København 5. Marts 1854, som Søn af Boghandler *David Rubin*, og voksede op under beskedne Kaar. Han blev Student fra Mariboers Skole i 1871, det Aar der paa saa mange Maader har sat Spor i det danske Aandsliv og den sociale Udvikling, og hans livlige Aand modtog mange Impulser fra denne Gæringstid. Han kastede sig straks med stor Iver over det statsvidenskabelige Studium, og tog allerede i 1874 statsvidenskabelig Eksamen. Endnu i samme Aar indleverede han en Besvarelse af Universitetets statsvidenskabelige Prisopgave om de danske Sparekasser og fik et „meget hæderligt Accessit“.

Det var i hine Tider ingenlunde let for statsvidenskabelige Kandidater at faa Plads. De led ikke alene under det Tryk, der hvilede over Landet, men de maatte finde sig i at staa i anden Række i Konkurrencen med de juridiske Kandidater, ja selv dansk-juridisk Eksamen vejede i manges Øjne mere end den statsvidenskabelige.

Men han fik dog i 1875 Plads under Københavns Magistrat som Sekretær ved Udvalget for Realisation af Terrænet mellem Voldgaderne og Søerne, som Kommunen havde købt af Staten, og fik samtidig det Hverv at foretage indledende Arbejder til en kommunal Statistik for Hovedstaden. De ledende Mænd indenfor Kommunalbestyrelsen, ikke mindst daværende Borgmester *H. N. Hansen*, fik snart Øje for, hvilke Kræfter han sad inde med. Med utrættelig Iver samlede han allevegne fra Stof sammen til en kommunal Statistik; det Hæfte med statistiske Oplysninger om Staden København, der udkom i 1876 som den første Frugt af Arbejdet, var al Ære værd; senere fulgte under hans Ledelse en Række andre statistiske Arbejder. Da Københavns Kommunes statistiske Kontor endelig oprettedes i 1883, var det da ogsaa en Selvfølge, at han blev dets Chef.

Det var ikke mindst historiske Undersøgelser, der interesserede ham. Efter at have gennemgaaet de forhaandenværende Kirkebøger for København 1630—1730 fastslog han paa Grundlag af Fødslerne det vekslende Folketal i denne Periode, og han gav, som Led i Københavns statistiske Tabelværk, i 1879 en Fremstilling af Fattigvæsenets Historie. Men ogsaa Nutiden kaldte paa ham. Vidnesbyrd om dette foreligger i to Arbejder, som han og jeg har udgivet i Forening. Det første, der udkom i 1886, drejede sig om Landbefolkningens Dødelighed i Fyns Stift i de enkelte Samfundsklasser, det andet, fra 1890, var en Undersøgelse over Vielseshyppighed og Frugtbarhedsforhold. Materialet til det sidste var for en Del den københavnske Folketælling af 1880, idet der efter hans Initiativ paa Folketællingsskemaerne var bleven stillet en Række Spørgsmaal angaaende Antallet af Børn i Ægteskaberne. Et Materiale af denne Art var noget dengang nyt; indenfor Magistraten var der fremkommet Betæneligheder ved de stillede Spørgsmaal, der syntes at gribe stærkere ind i Privatlivet end ønskeligt, men Rubin

havde dog faaet sin Villie. Vort Arbejde, der samtidig udkom paa Tysk, kom til at danne Udgangspunktet for senere Undersøgelser her og i Udlandet paa dette Omraade. En tredie Fællesundersøgelse vi drøftede, var en Arbejdsløshedsstatistik, men den naaede ikke ud over Overvejelsernes Stadium; da Rubin senere fik Ledelsen af hele Landets officielle Statistik i sin Haand, faldt Spørgsmaalet om en saadan Privatundersøgelse bort.

Da Ægteskabsstatistiken kom ud, var Rubins Forskning iøvrigt for længere Tid kommet i et fast Leje, idet han blev stærkt optaget af Studier over Københavns Historie fra 1807. Allerede i 1877 havde Assurancemægler *Edvard Hvidt* til Minde om sin Fader *L. N. Hvidt* udsat en Præmie for en Skildring af Københavns Historie 1807—57. Der var i Tidens Løb bleven indleveret to Besvarelser, som dog ikke var fundet tilfredsstillende, og i 1889 henvendte Komiteen sig gennem Professor *Edv. Holm* til Rubin med Opfordring til at paatage sig Arbejdet. Straks efter Nytaar 1890 tog han fat paa Arkivstudier over dette Emne. Allerede i 1892 kunde han udgive det første Bind, omhandlende 1807—14, og tre Aar efter kom det næste Bind, „Frederik VI's Tid“, omfattende Tiden ned til 1840. Han omgikkes med Planer om en Fortsættelse, men opgav dem igen. Først adskillige Aar efter, i 1912, udgav Dr. *Villads Christensen* i Tilslutning til Rubins Undersøgelser, men efter en væsentlig anden Plan: „København 1840—1857“.

Rubins Undersøgelser over Københavns Historie modtoges med stort Bifald. Det var i Virkeligheden ikke blot Københavns men hele Danmarks økonomiske Historie, der belystes paa Grundlag af et meget omfangsrigt Materiale, og Redegørelsen for de ofte indviklede Forhold, det drejede sig om, blev givet i en særdeles klar og interessevækkende Form. Rubin udviklede tidlig en ejendommelig og livfuld Stil, han havde let ved at føre sine Tanker i Pennen, og ved sin livlige Aand følte han mangfoldige Gange Til-

skyndelse til at udtale sig om foreliggende Emner, saa at der i forskellige Tidsskrifter og i Dagspressen fremkom et stort Antal Arbejder fra hans Haand. Men hans herskende Interesse var og blev Historien. Han sad i længere Tid i Bestyrelsen for Dansk Historisk Forening, og han blev i 1902 som Historiker optaget i Videnskabernes Selskab, ligesom han senere blev Medlem af det Kongelige Danske Selskab for Fædrelandets Historie og Sprog. Han gav en Redegørelse for Tysklands og Østrigs Historie fra 1848 til Nutiden i „Folkenes Historie“ 7. Bd. og udgav som selvstændigt Skrift i 1912 „Tysklands Historie fra 1848 til Nutiden“.

Efter at Kommunens statistiske Kontor var blevet oprettet i 1883, forestod han dette i 12 Aar. Men da trængte en ny Opgave sig frem, idet der forestod en Reorganisation af Kongerigets officielle Statistik. Den daværende Chef for det statistiske Bureau, *Marius Gad*, var i en fremrykket Alder og fik en Retrætestilling som Chef for et af Revisionsdepartementerne, og efter forskellige Overvejelser kaldtes Rubin til Chef for Bureauet. Det lykkedes ham i kort Tid at skabe en tidssvarende Organisation og at knytte dygtige yngre Kræfter til Bureauet. Under hans Ledelse voksede dets Anseelse i en overordentlig Grad, baade i Indland og Udland, saa at det fuldstændig kunde staa Maal med tilsvarende ledende Instituter rundt om i Verden. Et lille Vidnesbyrd om hans praktiske Sans skal anføres her. Den gamle Hartkornsstatistik var ret vidtløftig. Hartkornstallene blev opført i Tønder, Skæpper o. s. v., hvad der selvfølgelig tog megen Plads op. Rubin gennemførte den ganske simple Reform at omregne alle disse Tal til Decimaler af Hartkorn, hvorved der sparedes særdeles megen Plads, og Tallene i høj Grad vandt i Overskuelighed.

Den vanskelige Opgave under Bureauets Omdannelse at bringe Personforholdene i den bedst mulige Orden løste han paa en Maade, der viste de bedste Sider af hans Ka-

rakter. I det gamle Bureaus Tjeneste stod forskellige Mænd, der vilde have vanskeligt ved at finde sig til rette under de forandrede Forhold og derfor baade for deres egen og for Bureauets Skyld burde anbringes andetsteds; det lykkedes her Rubin at sørge for dem, saaledes at de kunde føle sig tilfredse i deres nye Stillinger. Han tog sig af denne Del af sin Opgave med den allerstørste Iver, det var ham en Hjertesag, at ingen skulde føle sig forurettet, og han var sjæleglad, da Opgaven lykkedes.

Det var kun et kort Spand af Aar, Rubin blev i sin Stilling som Direktør for Statistisk Bureau. Den daværende Generaldirektør for Skattevæsenet, *Blechingberg*, søgte sin Afsked fra April 1902, og *C. Hage*, der var Finansminister, ønskede at Rubin skulde overtage hans Stilling. Der foretoges en Deling mellem Skattedepartement og Generaltolddirektorat, men Rubin blev Chef for begge disse Institutioner og fik saaledes en meget omfattende Embedsgering. Paa ny blev han kastet ind i et stort Nydannelse-arbejde. Hele det danske Skatte- og Toldvæsen stod for en Omdannelse, Slag i Slag kom der nye Love, Skatte-reformen af 1903, Toldloven osv. osv., og atter og atter foretoges der Ændringer under den stærke sociale Udvikling i dette Aarhundredes Begyndelse, og som Følge af Forsvarsordningens Vedtagelse. Der var saaledes nok at tage fat paa. Om Toldreformen skrev Rubin i *National-økonomisk Tidsskrift* for 1909 en lang Redegørelse, der behandler hele Sagens Forhistorie, Lovens formentlige Virkninger og Motiverne til dens Hovedbestemmelser.

Stillingen som Generaldirektør for Skattevæsenet beholdt Rubin i 11 Aar. I 1913 skulde en Plads som Direktør for Nationalbanken besættes, og paa et Repræsentantmøde i Efteraaret gennemførtes hans Valg. Om hans Virksomhed i denne Stilling vil det være for tidligt at udtale sig endnu. Paa ny fik han en Gerning, der paa Grund af Forholdenes Udvikling stillede store Krav til ham, men under de store Begivenheder i de sidste 2 Aar kom han

ikke til at spille nogen Rolle; den Sygdom, der endte hans Liv, havde allerede dengang mærket ham.

Skønt Rubin var overordentlig stærkt politisk interesseret, kom han dog aldrig til at tage aktiv Del i det politiske Liv. Han kom derimod indirekte til at faa Indflydelse paa vor socialpolitiske Udvikling. Han tilkaldtes til den i 1885 nedsatte Arbejderkommission, af hvis Arbejder Sygekasseloven af 1892 var en Frugt, og han var en af Drivkræfterne ved Tilvejebringelsen af Alderdomsunderstøttelsesloven af 1891. Fra konservativ Side drøftedes i Efteraaret 1890 en Nedsættelse af Told og Skat paa Sukker, i Stedet for skulde der lægges en Skat paa bajersk Øl. Rubin havde længe haft Tanker om en Alderdomsunderstøttelse, hvortil Udgiften skulde skaffes ved en Skat paa bajersk Øl. Han forelagde *Hørup* sit Forslag, og i December 1890 fremsatte denne i Forening med *Berg* det bekendte Forslag om en Alderdomsforsørgelse for ubemidlede, hvortil Midlerne skulde skaffes ved Skat paa Øl og Brændevin og forhøjede Toldafgifter paa Vin og Spirituosa. Skønt dette Forslag ikke vandt Tilslutning, har det dog uden Tvivl haft Betydning ved Gennemførelsen af Loven om Alderdomsunderstøttelse af 9. Marts 1891.

Ogsaa ved Diskussionerne i Nationaløkonomisk Forening, hvor Rubin meget ofte tog Ordet, kom han til at deltage i Drøftelsen af praktiske foreliggende Emner. Som Formand i Foreningen fra 1900 til 1916 paahvilede det ham at lede Forhandlingerne, og han følte sig forpligtet til at udtale sig om Emnet, selv naar det laa ham fjernere.

Rubin levede med Pennen i Haanden, men efter at han var kommen over i Nationalbanken, er det dog som om hans Produktionsevne tog af. At han allerede i en Alder af 60 Aar følte sig tilskyndet til at skrive sine Erindringer (udgivet i 1914), er et Vidnesbyrd i denne Retning. Det er en Bog, der som alt, hvad han har skrevet, læses med Interesse, selv om den forekommer Læseren noget spredt og usammenhængende, og selvfølgelig lige

saa lidt som andre Autobiografier kan undgaa at være subjektivt farvet. Men den, der har kendt Rubin, vil i Teksten og mellem Linierne mærke noget til den Hjertevarme, som hørte med til hans Karakter.

Nogle Aar efter Erindringerne udsendte han en lille Samling Tidsskrifts- og Avisartikler: „Mænd og Bøger“ (1920), udgivne til forskellig Tid, mellem 1897 og 1918, saaledes om A. D. Jørgensen, om N. C. Frederiksen og om Kejser Wilhelm II.

Det er en Selvfølge, at en Mand som Rubin i Tidens Løb maatte faa adskillige Æresbevisninger. Han blev ved sin Afgang som Formand i Bestyrelsen for Nationaløkonomisk Forening valgt til Æresmedlem af Foreningen, han var Æresmedlem af Royal Statistical Society, ligesom han var Medlem af det internationale Statistiske Selskab. I 1914 valgte Videnskabernes Selskab ham til Kvæstor ved Carlsbergfonden.

I 1881 ægtede Rubin *Kaja Davidsen*, født i 1854, Datter af Salomon Davidsen. Hun døde i 1909. Denne varmhjertede og begavede Kvinde betød overordentlig meget for ham. Den foran nævnte Bog om Tysklands Historie er tilegnet hendes Minde.

Harald Westergaard.

**Mindeord ved Nationaløkonomisk Forenings Møde
den 29. Marts 1923.**

Siden vi sidst var samlet til Møde, har Foreningen lidt et stort Tab ved at miste sit Æresmedlem og mangeaarige Formand, idet Nationalbankdirektør *Marcus Rubin* efter lang Tids Sygdom afgik ved Døden den 6. Marts, paa den første Dag i sit 70. Aar.

Ved hans Død fremkom der fra mange Sider Udtalelser, der viste den store Betydning, den afdøde har haft for økonomisk og statistisk Videnskab her i Landet, og tillige hvorledes han paa mangfoldige Maader har